

Verlengd penitentiair verlof overbevolking

Nota van 6 maart 2024 – **geactualiseerde versie van 29 maart 2024**

Mevrouw, mijnheer de directeur

De situatie van overbevolking in de Belgische gevangenis neemt momenteel dramatische proporties aan. Ondanks het bijplaatsen van noodbedden, blijft het aantal gedetineerden dat op matrassen op de grond moet slapen dag na dag toenemen. Deze situatie is humanitair moeilijk houdbaar, zowel voor de gedetineerden als voor het penitentiair personeel.

Behalve voor de veiligheid, is die situatie van overbevolking ook nefast voor de voorbereiding van de reclassering van de veroordeelden, hetgeen op zijn beurt de overbevolking, door een vertraagde uitstroom, ook weer verder negatief beïnvloedt.

Om die reden wordt met onmiddellijke ingang tijdelijk een nieuw verlofstelsel ingevoerd, waarbij behoudens de in deze instructies voorziene afwijkingen maximaal de bepalingen van de wet externe rechtspositie inzake het penitentiair verlof worden gerespecteerd.

Onder de hierna bepaalde voorwaarden kan de directeur het verlengd verlof toekennen. Het betreft evenwel geen subjectief recht van de veroordeelde. Als er gerechtvaardigde twijfel is over het welslagen van het verlengd verlof, kan het verlof geweigerd worden.

1. Toepassingsgebied

Twee categorieën veroordeelden¹ komen in aanmerking:

CATEGORIE A: de veroordeelde, ongeacht het in uitvoering zijnde straftotaal², die reeds genoot van **minstens vier goed verlopen penitentiaire verloven** toegekend in het kader van de bevoegdheden van de minister (m.a.w. toegekend door de DDB).

Deze voorwaarde moet geïnterpreteerd worden in de zin dat de veroordeelde op het ogenblik van de toekenning van het verlengd penitentiair verlof reeds vier 'gewone' penitentiaire verloven genoot en beschikt over een lopende beslissing tot toekenning van penitentiair verlof dat elk kwartaal van rechtswege wordt hernieuwd. De veroordeelde wiens penitentiaire verloven nog moeten geëvalueerd worden, komt dus nog niet in aanmerking.

Deze categorie veroordeelden gaat afwisselend voor een maximumtermijn van één maand (30 dagen) in verlof en brengt één maand in de gevangenis door. De directeur kan beslissen een kortere verloftermijn toe te kennen (**van 3 weken tot minimum 1 week**) als dat in het belang is van de gedetineerde of zijn huisgenoten.

De **directeur** kent het verlengd penitentiair verlof toe voor deze categorie.

¹ Zowel veroordeelden die verblijven in 'klassieke' gevangenis als veroordeelden die verblijven in een detentiehuis komen in aanmerking; veroordeelden die geplaatst zijn in een transitiehuis niet.

² Hiermee wordt bedoeld: zowel de veroordeelden met een straftotaal van 3 jaar of minder, als de veroordeelden met een straftotaal boven de 3 jaar, met dien verstande dat het straftotaal van die laatste categorie niet meer mag bedragen dan 10 jaar (zie uitsluitingscriteria).

De directeur kent een verlengd penitentiair verlof toe dat loopt **tot strafeinde** aan de veroordeelde die minstens één verlengd penitentiair verlof genoten heeft dat goed is verlopen en die zich op 6 maanden voor strafeinde bevindt. Het verloop van dit verlof wordt **maandelijks geëvalueerd**. De veroordeelde wordt met het oog op die evaluatie, die door de PSD wordt uitgevoerd, uitgenodigd om naar de gevangenis te komen³. Bij die gelegenheid neemt de PSD ook contact op met het onthaalmilieu. In geval van een negatieve evaluatie, kan de directeur het verlof herroepen.

CATEGORIE B:

1. de **kortgestrafte veroordeelde** (bevoegdheid strafuitvoeringsrechter, verder: SUR) die een **verzoek** tot toekenning van **elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling** indiende bij de SUR en voor wie de directeur een **positief advies** neerlegde.

Voor de categorie B.1. bezorgt de directeur onmiddellijk volgend op de neerlegging van het positief advies ET of VI, een advies inzake de toekenning van verlengd penitentiair verlof aan de **DDB**, die zo snel als mogelijk⁴ een beslissing neemt. Het verlengd penitentiair verlof kan in dat geval ingaan van zodra de beslissing tot toekenning door DDB genomen is.

NB. Wanneer de veroordeelde *eerst* op basis van categorie A van een verlengd penitentiair verlof geniet, en vervolgens aan de voorwaarden voor de toekenning van een verlengd penitentiair verlof voor categorie B.1 voldoet en de DDB het verlof toekent, komt dat laatste verlof in de plaats van het lopende verlof categorie A.

1bis. de **veroordeelde met een straftotaal van meer dan 3 jaar** (bevoegdheid strafuitvoeringsrechtbank, verder: SURB) die die een **verzoek** tot toekenning van **elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling** indiende bij de SURB en voor wie de directeur een **positief advies** neerlegde en die **reeds minstens één verlengd penitentiair verlof genoten heeft dat goed is verlopen (categorie A)**.

De **directeur** kent dit verlengd penitentiair verlof toe.

In afwachting van de beslissing van de SURB, vindt **maandelijks** een **evaluatie** plaats van het verloop van het verlengd penitentiair verlof. Deze evaluatie wordt uitgevoerd door de PSD en dit op dezelfde wijze als bij het verlengd penitentiair verlof op 6 maanden voor strafeinde (categorie A).

2. de **veroordeelde**, ongeacht het in uitvoering zijnde straftotaal⁵, die in **bepaalde detentie** is en die een verzoek tot toekenning van **elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling** indiende bij de SUR resp. de SURB en voor wie de directeur een **positief advies** neerlegde.

Voor de categorie B.2. kent de **directeur** het verlengd penitentiair verlof toe.

Voor de categorie B.1., **B.1bis** en B.2. kan het verlengd penitentiair verlof ingaan vanaf de beslissing van DDB resp. de directeur en loopt het, behoudens herroeping voordien, door tot aan de uitvoering

³ De PSD of de directeur kan beslissen dat die evaluatie telefonisch of via videoconferentie gebeurt.

⁴ Bij voorkeur de dag zelf.

⁵ Hiermee wordt bedoeld: zowel de veroordeelden met een straftotaal van 3 jaar of minder, als de veroordeelden met een straftotaal boven de 3 jaar, met dien verstande dat het straftotaal van die laatste categorie niet meer mag bedragen dan 10 jaar (zie uitsluitingscriteria).

van de toekenningsbeslissing van de SUR(B) (aansluiting ET of vertrek in VI). Bij een negatieve beslissing van de SUR(B), komt er een einde aan het verlengd penitentiair verlof.

Na een negatieve beslissing van de SUR(B), komt de veroordeelde maar in aanmerking voor een verlengd penitentiair verlof, na vier positief verlopen penitentiaire verlopen (dus van zodra hij onder categorie A valt).

Voor de categorie B.1. en B.1bis kan de veroordeelde, na een negatieve beslissing van de SUR/SURB, genieten van een verlengd penitentiair verlof (categorie A), nadat hij 4 penitentiaire verlopen genoten heeft die goed verlopen zijn (of dit nu voor of na de beslissing van de SUR/SURB is).

2. Algemeen geldende toekenningsvoorwaarden (cumulatief)

Het verlengd penitentiair verlof kan door de directeur worden toegekend aan de veroordeelde:

- die **akkoord gaat** met het verlengd penitentiair verlof (inclusief akkoord met de bijzondere voorwaarden die naast of bovenop deze die desgevallend werden opgelegd voor zijn eerdere penitentiaire verlopen);
- die beschikt over een **opvangadres** en over het **akkoord van het onthaalmilieu** om hem op te vangen;

Voor categorie A moet het akkoord van het onthaalmilieu – gelet op de duur ervan – specifiek (telefonisch) worden bevestigd in functie van het verlengd penitentiair verlof (en kan dus niet worden afgeleid uit de eventuele kennis van een bestaand akkoord inzake het gewoon penitentiair verlof). Het verlengd penitentiair verlof moet in de regel plaatsvinden op hetzelfde opvangadres als dat voor de gewone verlopen. Indien een ander adres wordt voorgesteld of indien het opvangadres lopende het verlof zou wijzigen, moet de procedure opnieuw worden gevolgd (maatschappelijke enquête en minstens één ‘gewoon’ goed verlopen verloblok in dat nieuwe onthaalmilieu alvorens de toekenning van het verlengd penitentiair verlof).

Voorafgaandelijk aan de toekenning van een verlengd penitentiair verlof vanaf 6 maanden voor strafeinde, moet het akkoord van het onthaalmilieu opnieuw bevestigd worden.

Ook voor categorie B moet het akkoord van het onthaalmilieu specifiek (telefonisch) worden bevestigd in functie van het verlengd penitentiair verlof en oordeelt de directeur of er, afhankelijk van de reeds bekomen informatie in het kader van de adviesverstrekking, bijkomend een maatschappelijke enquête gewenst is.

- die beschikt over **voldoende middelen van bestaan** zodat hij voor de duur van de maatregel niet in een gevaarsituatie wordt geplaatst.

3. Algemeen geldende uitsluitingsgronden⁶

Zijn uitgesloten van het verlengd penitentiair verlof:

- de veroordeelden die één of meerdere vrijheidsbenemende straffen ondergaan waarvan het totaal **meer dan 10 jaar** bedraagt⁷;

⁶ De uitsluitingsgronden zijn dezelfde als deze die golden voor de vervroegde invrijheidstelling overbevolking

⁷ Het gaat om het totaal van de straffen en dus niet, in geval van een herroeping van een voorwaardelijke invrijheidstelling, om het strafrestant dat de SUR(B) terug in uitvoering brengt.

- de veroordeelden die één of meerdere gevangenisstraffen ondergaan voor de feiten vermeld in Boek II, Titel I ter van het Strafwetboek (**terroristische misdrijven**);
- de veroordeelden die één of meerdere gevangenisstraffen ondergaan voor de feiten vermeld in de artikelen 371/1 tot 378bis van het Strafwetboek (oud) of de artikelen 417/7 tot 417/24, 417/50, 417/55, 417/56, **417/59** en 417/63 van het Strafwetboek (nieuw) (**zedende feiten op meerderjarigen en minderjarigen**)⁸;
- de veroordeelden die het voorwerp uitmaken van een veroordeling met een **terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank** overeenkomstig de artikelen 34ter of 34quater van het Strafwetboek;
- de veroordeelden die worden **opgevolgd door het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse** in het kader van de gemeenschappelijke gegevensbanken bedoeld in de artikelen 44/11/3bis tot 44/11/3quinquies van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

Hiermee worden de CelEx-gedetineerden bedoeld die behoren tot één van de volgende categorieën van de BLEX: foreign terrorist fighter of FTF (cat. 1.), homegrown terrorist fighter of HTF (cat. 2.), terrorismeveroordeelde of TV (cat. 3, maar deze categorie is al uitgesloten op basis van bovenstaande uitsluiting van veroordeelden voor terroristische misdrijven), potentieel gewelddadige extremisten of PGE (cat. 4), haatpropagandisten of HP (cat. 5). De EPI-specifieke categorieën 6. (T-EPI) en 7. (VEP-EPI) zijn niet uitgesloten op basis van deze bepaling (zij worden immers niet opgevolgd door het OCAD). De veroordeelden van categorie 6. (T-EPI) zijn evenwel reeds uitgesloten op basis van bovenstaande uitsluiting van veroordeelden voor terroristische misdrijven. Enkel de veroordeelden die onder de EPI-specifieke categorie 7. (VEP-EPI) vallen, komen dus wel in aanmerking voor de maatregel.

4. Toekenningsprocedure

Beslissing tot toekenning

Wanneer de directeur vaststelt dat de veroordeelde behoort tot de categorie A. of B.2. van het toepassingsgebied, voldoet aan alle toekenningsvoorwaarden en niet valt onder één of meer van de uitsluitingsgronden, kan hij het verlengd penitentiair verlof toekennen.

Voor categorie B.1. neemt de DDB de beslissing op advies van de directeur.

Voor de **beslissing tot toekenning** dient gebruik gemaakt te worden van het model in **bijlage 1**.

Enkel wanneer een uitgesloten veroordeelde er om verzoekt, wordt een **weigeringsbeslissing** genomen waarvoor gebruik dient gemaakt te worden van het model in **bijlage 2**.

⁸ **Let op**, de van deze maatregel uitgesloten categorie zedendelinquenten is dus beperkt dan de categorie waarvoor op grond van artikel 32 van de wet externe rechtspositie een gespecialiseerd advies vereist is en zoals omschreven in punt IVter van de MO 1817 inzake VLV of in afdeling 1, punt 2, van de MO ET-SE 2. De veroordeelden die een gevangenisstraf ondergaan voor feiten bedoeld in de artikelen 379 tot 387 SW (oud) indien gepleegd op minderjarigen of met hun deelneming kunnen derhalve genieten van de hier bedoelde maatregel.

Algemene voorwaarden

De directeur verbindt aan de beslissing tot toekenning van verlengd penitentiair verlof volgende **algemene voorwaarden** :

- geen strafbare feiten plegen;
- op elk ogenblik telefonisch bereikbaar zijn;
- terugkeren naar de gevangenis wanneer de directeur dit noodzakelijk acht;
- zich niet naar het buitenland begeven, behoudens met uitdrukkelijke toestemming van de directeur.

Bijzondere voorwaarden

De directeur verbindt aan de beslissing tot toekenning van verlengd penitentiair verlof **categorie A** de **bijzondere voorwaarden** zoals die gelden in de toekenningsbeslissing 'gewoon' penitentiair verlof, in voorkomend geval aangepast aan de situatie.

De DDB verbindt aan de beslissing tot toekenning van verlengd penitentiair verlof voor **categorie B.1.** de **bijzondere voorwaarden** die hij opportuun acht, rekening houdend met het advies van de directeur.

De directeur verbindt aan de beslissing tot toekenning van verlengd penitentiair verlof voor **categorie B.1bis of B.2.** alle **bijzondere voorwaarden** die hij opportuun acht, waarbij hij rekening houdt met de voorwaarden verbonden aan de beperkte detentie.

Kennisgeving van de beslissing

De directeur bezorgt in alle gevallen de beslissing tot toekenning (of in voorkomend geval, de beslissing tot weigering) aan **de veroordeelde** en bij vertrek in verlengd penitentiair verlof worden hem ook de gebruikelijke verlofdocumenten meegegeven.

De **procureur des Konings** van het arrondissement waar het verlengd penitentiair verlof plaatsvindt, wordt zo spoedig mogelijk in kennis gesteld van de toekenning van dit verlof. Ook de parketten die een straf in uitvoering hebben, worden in kennis gesteld van de toekenning.

Indien de strafuitvoeringsrechtbank of -rechter reeds gevat is, worden het **openbaar ministerie bij de strafuitvoeringsrechtbank**, alsook de **strafuitvoeringsrechtbank of -rechter** zelf in kennis gesteld van de toekenning. Dit geldt in elk geval voor de toekenning aan de veroordeelde van categorie B.

Het **bevoegde justitiehuis** wordt ingelicht in geval het verlengd penitentiair verlof wordt toegekend aan een veroordeelde die onder beperkte detentie stond (categorie B.2.).

Het **slachtoffer** wordt zo snel mogelijk en in elk geval binnen de vierentwintig uur, via het snelst mogelijke schriftelijke communicatiemiddel, in kennis gesteld van de toekenning van het verlengd penitentiair. Deze kennisgeving dient te gebeuren op de wijze zoals door het slachtoffer gevraagd (via zijn advocaat, de dienst slachtofferonthaal,...)

Praktische modaliteiten

- Het verlof categorie A (uitgezonderd het verlof vanaf 6 maanden voor strafeinde) wordt toegekend voor afwisselende periodes van **één maand (30 dagen)**: dus 30 dagen in verlof en 30 dagen in detentie, waarbij voor de veroordeelden die toegewezen zijn aan dezelfde cel de vertrekdag (voormiddag) wordt afgestemd op de dag van terugkeer (namiddag).

De directeur kan beslissen een kortere verloftermijn toe te kennen als dat in het belang is van de gedetineerde of zijn huisgenoten. In dat geval dient gewerkt te worden met een periode uitgedrukt in weken, met als minimum één week. (In die gevallen zal het van belang zijn een 'partner' gedetineerde te vinden met eenzelfde verlofduur).

- De **wisseldatum** voor categorie A is vrij te bepalen, maar het verdient om praktische redenen aanbeveling om te werken met (een paar) vaste wisseldata per maand.
- Om de impact van de maatregel te maximaliseren, is het noodzakelijk om veroordeelden die van verlengd penitentiair verlof genieten **beurtelings te huisvesten in een bepaald aantal cellen** in uw inrichting. *Voorbeeld:* in uw inrichting zijn er 10 veroordeelden die verlengd penitentiair verlof genieten. U wijst 5 cellen aan met basisuitrusting (tv, enz,...) aan hen toe. Twee groepen van 5 veroordeelden worden samengesteld. Beurtelings vertrekt en keert elke groep terug. Het is de bedoeling te komen tot een 'dubbele' bezetting van de normale celcapaciteit (bvb. 4 gedetineerden met verlof (van dezelfde duur) toewijzen aan duocel).
- In geval van toekenning van een verlengd penitentiair verlof vanaf 6 maanden voor strafeinde, wordt toepassing gemaakt van punt XXIV van het huishoudelijk reglement.
- De verlengde verloven hebben **geen impact op de procedures tot aanvraag van strafuitvoeringsmodaliteiten in toepassing van de wet externe rechtspositie**. Zo verhindert de toekenning van verlengd penitentiair verlof niet de toekenning van 'gewone' penitentiaire verloven, noch de toekenning van uitgaansvergunningen ter voorbereiding van de sociale re-integratie. Ook de aanvraagprocedures voor de strafuitvoeringsrechter of -rechtbank worden hierdoor niet opgeheven. De veroordeelden die op de dag van de verschijning voor de SUR(B) in verlengd verlof zijn, verschijnen 'vrij'. Er moet uiteraard voor worden gezorgd dat zij weten op welke dag ze moeten verschijnen.
- Wanneer er een **dagvaarding, een vonnis of arrest dient betekend te worden** ten aanzien van een veroordeelde die zich in verlengd penitentiair verlof bevindt, dien hij te worden opgeroepen om naar de gevangenis te komen en wordt de betekening daar verricht.

5. Niet-naleving van de voorwaarden en herroeping

Hier geldt als principe dat de instantie die het verlengd penitentiair verlof toekende, ook bevoegd is voor de herroeping.

Categorie A, **B.1bis** en B.2.

Bij een melding van niet-naleving van de voorwaarden, of, indien het een verlengd penitentiair verlof vanaf 6 maanden voor strafeinde betreft, ingeval de evaluatie van de PSD negatief is, beoordeelt de directeur of de voorwaarden moeten worden aangepast, dan wel een herroeping zich opdringt. Voor de beslissing tot herroeping kan gebruik gemaakt worden van het model in **bijlage 3**. De herroeping van een verlof categorie A wordt gemeld aan de DDB, maar heeft niet noodzakelijk tot gevolg dat

het 'gewoon' penitentiair verlof wordt herroepen. Dit dient in voorkomend geval bij aparte beslissing door de DDB te gebeuren overeenkomstig de bepalingen van de wet.

Bij de herroeping van een verlof categorie B.2. beoordeelt de directeur ook welke melding er gebeurt aan het openbaar ministerie bij de strafuitvoeringsrechtbank en het justitiehuis in functie van de verderzetting van de beperkte detentie.

Categorie B.1.

Voor deze categorie verlengd penitentiair verlof, toegekend door de DDB, beslist de DDB ook over de aanpassing van de voorwaarden of de herroeping (**bijlage 4**).

Beide categorieën

Het **slachtoffer** wordt zo snel mogelijk en in elk geval binnen de vierentwintig uur, via het snelst mogelijke schriftelijke communicatiemiddel, in kennis gesteld van de beslissing tot herroeping of tot aanpassing van de voorwaarden die in zijn belang zijn opgelegd. Deze kennisgeving dient te gebeuren op de wijze zoals door het slachtoffer gevraagd (via zijn advocaat, de dienst slachtofferonthaal,...)

Alle instanties die werd ingelicht van de toekenning, worden ook ingelicht van de herroeping van het verlengd penitentiair verlof.

Voorlopige aanhouding

Gelet op de analogie met het penitentiair verlof bedoeld in artikel 6 van de wet externe rechtspositie, wordt aangenomen dat indien de veroordeelde **de fysieke of psychische integriteit van derden ernstig in gevaar brengt**, de procureur des Konings bij de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de veroordeelde zich bevindt, zijn voorlopige aanhouding kan bevelen.

De voor de herroeping bevoegde instantie beslist over het aan deze aanhouding te verlenen gevolg.

Indien niet wordt beslist tot een herroeping, wordt het verlengd verlof voortgezet tot aan de initieel voorziene einddatum van de lopende verlofperiode.

De directeur stelt ook het slachtoffer zo snel mogelijk en in elk geval binnen vierentwintig uur, via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel, in kennis van de beslissing

6. Inwerkingtreding

Deze instructies treden onmiddellijk in werking.

Kathleen Van De Vijver
Directeur-generaal EPI a.i.

